

сфер мовної комунікації, тобто важливість її систематизації та опису є надзвичайно важливою для сучасної лінгвістики.

Список використаної літератури

1. Алексієнко Л. А. Мова науки і національна мова / Л. А. Алексієнко // Українська мова і сучасність: зб. наук. праць. – К., 1991. – С. 33–35.
2. Вербенец М. Б. Юридична термінологія української мови: історія становлення і функціонування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук / М. Б. Вербенец. – К., 2004. – 15 с.
3. Джерела походження та способи творення юридичних термінів України / М. Клочко // Вісник Академії правових наук України. – 2009. – №4. – С. 223–231.
4. Чулінда Л. І. Українська правнича термінологія / Л. І. Чулінда: навч. посіб. – К., 2005. – 112 с.
5. Язык закона / под ред. А. С. Пиголкина. – М., 1990. – 192 с.

УДК [811.161.2:811.162.1:811.111]'373

Катерина Близнюк

Національний університет «Києво-Могилянська академія» (Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ПОЧУТТЯ ПРАГНЕННЯ У ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ПОЛЯХ «ПАТРІОТИЗМ», «PATRIOTYZM» І «PATRIOTISM» В УКРАЇНСЬКІЙ, ПОЛЬСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

У дослідженні проаналізовано шляхи вербалізації почуттів прагнення, потягу, бажання у семантичних мікрополях «прагнення» в українській, «chęć» у польській і «desire» в англійській мовах як частинах лексико-семантичних полів «namiętnizm», «patriotyzm» і «patriotism» відповідно. Визначеного їхню ядроно-периферійну організацію, лексичні елементи і семантичні компоненти.

Ключові слова: лексико-семантичне поле, семантичне мікрополе, лексема, сема, ядро, периферія.

The study analyzes the ways of verbalization of feelings of desire, wish and wanting at the semantic microfields «прагнення» in Ukrainian, «chęć» in Polish and «desire» in English languages as parts of the lexical-semantic fields of «namiętnizm», «patriotyzm» and «patriotism» respectively. Their center-peripheral organization, lexical elements and semantic components were identified.

Keywords: lexical-semantic field, semantic microfield, lexeme, seme, center, periphery.

Метою дослідження є визначення шляхів вербалізації почуття прагнення у семантичних мікрополях «прагнення» в українській, «chęć» у польській і «desire» в англійській мовах як частинах лексико-семантичних полів «патріотизм», «patriotyzm» і «patriotism» відповідно.

Джерелами дослідження стали лексикографічні видання: «Словник української мови» в 11-ти томах, «Nowy

słownik języka polskiego» та «Merriam-Webster's collegiate dictionary».

Центральною лексемою мікрополя «прагнення» є одиниця **прагнення**, що позначає в українській мові сильне бажання, потяг до здійснення чого-небудь, хотіння. Семи, що функціонують у її значенні, є найчастотнішими в межах аналізованого мікрополя, тому зазначена лексема виявляє найбільшу кількість

зв'язків з рештою його елементів. Загалом у мікрополі найбільш частотними виступають семи 'прагнення, 'потяг', 'бажання', 'пристрасть' і 'великий'. Середньочастотними є семантичні компоненти 'любов', 'інтерес', 'піднесення', 'схильність', 'захоплення', 'нестримний' та 'сильний'. Названі семи встановлюють тісні семантичні зв'язки між ядерними лексемами, до яких належать **жага, жагота, жадання, жадоба, пожадання, порив, потяг, прагнення, снага, стремління, схильність, тяга, хіть, хотіння**. На периферії мікрополя функціонують мовні одиниці: **воля, гонитва, дерзання, задоволення, запал, захват, захоплення, інтерес, любов, манія, мрія, нахил, охота, покликання, поривання, пристрасність, пристрасть, прихильність, приязнь, сепаратизм, тяжіння, хвороба, хист**. У межах лексико-семантичного поля «патріотизм» семантичне мікрополе «прагнення» перетинається із мікрополями «піднесення», «любов», «збудження», «інтерес», «пристрасть», «прихильність», «сміливість».

Центральним елементом еквівалентного семантичного мікрополя у лексико-семантичному полі «patriotyzm» у польській мові виступає мовна одиниця *chęć*, що референціює значення потягу, прагнення, волі, охоти, замислу і наміру. Виокремлювані у її словниковому тлумаченні семи є найчастотнішими у досліджуваному мікрополі, тому забезпечують утворення з цією лексемою найбільшої кількості семантичних опозицій. Серед найчастотніших компонентів значення зафіксовано такі: '*chęć*', '*pociąg*', '*pragnienie*', '*skłonność*', '*wola*', '*zamiar*', '*upodobanie*', '*ochota*', '*żądza*', '*zainteresowanie*', '*zamiłowanie*', '*silny*'. Вони виступають інтеграторами для елементів ядерної зони мікрополя: *chęć*,

dążenie, gotowość, inklinacja, intencja, ochota, pociąg, pożądanie, pragnienie, skłonność, słabość, żądza, zainteresowanie. Периферію мікрополя «*chęć*» формують одиниці: *ambicja, aspiracja, bojowość, brawura, ciekawość, duch, gorączka, gust, litość, mania, miłość, niechęć, pokusa, popęd, serce, uczynność, upodobanie, uznanie, wola, zamiar, zamierzenie, zamiśl*. Семантика мікрополя «*chęć*» як структурної частини лексико-семантичного поля «patriotyzm» накладається на семантичний простір мікрополів «*pasja*», «*miłość*», «*podniecenie*», «*sympatia*», «*odwaga*», «*szacunek*», «*skłonność*».

Відповідним розглянутим вище семантичним мікрополям, елементи яких відображають уявлення про почуття прагнення, бажання, потягу тощо, в англійській мові є мікрополе «*desire*», семантика однойменної центральної одиниці якого охоплює такі значення: бажання, прагнення, свідомий імпульс до чогось, що може принести задоволення і насолоду; туга за чимось; потреба і тяга до чогось. У ході дослідження встановлено, що найчастотнішими семами аналізованого мікрополя є '*desire*', '*strong*', '*craving*', '*longing*', '*wish*', '*wanting*', '*urgent*', '*impulse*', '*eagerness*'. Ядерну зону мікрополя «*desire*» утворюють такі мовні одиниці: *appetency, covetousness, craving, desire, eagerness, impulse, longing, lust, thirst, urge, wish, yearning, yen*. На рівні периферійної зони мікрополя перебувають елементи: *acquisitiveness, altruism, appetite, avarice, care, compassion, compulsion, consideration, determination, dynamism, impatience, militancy, mind, motive, necessity, notion, passion, pugnacity, responsiveness, whim, will*. Мікрополе «*desire*» у складі лексико-семантичного поля «patriotism» в англійській мові виявляє семантичні зв'язки з мікрополями

«enthusiasm», «excitement», «love», «determination», «devotion», «sympathy».

Отже, в усіх трьох лексико-семантичних полях, що репрезентують поняття патріотизму в українській, польській та англійській мовах, виокремлюються еквівалентні семантичні мікрополя на позначення почуттів прагнення, потягу, бажання. На рівні ядерних лексем і найчастотніших сем спостерігається значна близькість між цими мікрополями. Натомість периферійні зони забезпечують увиразнення національної специфіки аналізованих полів не тільки

через кількісні характеристики, але й через якісні показники. Наприклад, у мікрополі «прагнення» в українській мові зафіксовані такі лексеми, як *мрія* і *сенаратизм*, у польському мікрополі «chęć» – *duch* та *uznanie*, а в англійському мікрополі «desire» – *altruism* і *determination*. Крім того, мікрополя на позначення прагнення в досліджуваних трьох мовах виявляють еквівалентність також через зв'язки з іншими семантичними мікрополями у структурі лексико-семантичних полів «патріотизм», «patriotyzm» і «patriotism».

Список літератури

1. Словник української мови : в 11 т. / ред. І. К. Білодід ... [та ін.] ; Академія наук Української РСР, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. – Київ : Наукова думка, 1970-1980.
2. Merriam-Webster's collegiate dictionary. – 11th ed. – Springfield, Mass. : Merriam-Webster, Inc., 2005. – 1623 p.
3. Nowy słownik języka polskiego / red. E. Sobol. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2003. – 1311 p.

УДК 811.161.2

Віра Бурак

Львівський національний університет ім. Івана Франка (Львів)

ПРОТОТИПОВЕ І СТЕРЕОТИПНЕ У МОВНОМУ ОБРАЗІ БАТЬКА (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ)

У статті проаналізовано взаємозв'язок між прототиповими і стереотипними ознаками БАТЬКА, які вербалізовані в українській літературі кінця ХІХ століття. Експлікація цієї мовної картини була зроблена за допомогою методу профілювання, розробленим Й. Бартмінським. Проведений аналіз дозволив описати деякі особливості категоризації та концептуалізації поняття сім'ї в українській культурі зазначеного періоду.

Ключові слова: прототип, стереотип, мовна картина, концептуалізація, категоризація.

In the article is analyzed the correlation between prototypical and stereotypical attributes of the FATHER which are verbalized in Ukrainian literature of the late nineteenth century. The explication of this language image has been made with the method of profiling, developed by J. Bartminski. The analysis allowed to describe some features of categorization and conceptualization of the concept of family in Ukrainian culture of mentioned period.

Keywords: prototype, stereotype, language image, conceptualization, categorization.

Мова – це цінне джерело знань про людину та корисний інструмент її пізнання. Вже тривалий час лінгвісти вивчають складні взаємозв'язки між когніцією та засобами її вербалізації. У цьому ключі

актуальним є дослідження прототипів та стереотипів, як когнітивних структур, що відображають особливості концептуалізації та категоризації етносом світу. Прототип визначають як найбільш